

تغییر قواعد فهرست‌نویسی: استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (RDA) جایگزین قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن

خدیجه مرادی^۱

دکتر محسن حاجی‌زین‌العابدینی^۲

چکیده

نیازهای اطلاعاتی کاربران فهرستهای کتابخانه‌ای، با توجه به فناوریهای نوین اطلاعاتی و منابع تمام‌متن ارائه شده در محیط دیجیتالی، تغییر یافته است. در حال حاضر، کاربران خواستار دسترسی سریع و بدون محدودیت به منابع اطلاعاتی کتابخانه هستند که این خواسته‌ها تغییر در رویکردها و راهکارهای سازماندهی اطلاعات در کتابخانه را ضروری می‌سازد. فهرستهای کتابخانه‌ای نوین، مانند گذشته، یک سیاهه ساده از منابع اطلاعاتی کتابخانه برای نشان دادن محل نگهداری منابع نیست، بلکه انتظار می‌رود فهرستهای کتابخانه‌ای تسهیل‌گر امور پژوهشی کاربران باشد و در حقیقت قدمهای اولیه تحلیل و مدیریت دانش در قالب فهرست صورت گیرد. بر همین اساس، فهرستهای کنونی کتابخانه‌ها که بر اساس قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن شکل گرفته‌اند، قادر به پاسخگویی به نیاز کاربران در محیطهای جدید و بر اساس منابع تمام‌متن دیجیتالی نوین نیستند. به همین دلیل و به منظور غلبه بر مشکلات تطابق نداشتن قواعد انگلوامریکن با محیطهای دیجیتالی و شبکه‌ای جدید، کمیته همکاری مشترک (جی.اس.سی.) تصمیم گرفت استاندارد جدید برای فهرست‌نویسی با عنوان استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.) منتشر سازد. این استاندارد، در هماهنگی با قواعد انگلوامریکن و سایر استانداردهای فهرست‌نویسی و بر مبنای الگوهای مفهومی ایفلا یعنی «ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.) و ملزومات کارکردی داده‌های مستند (اف.آر.ای.دی.)» به وجود آمده است. با توجه به تصمیم مجامع بین‌المللی سازماندهی اطلاعات مبنی بر تغییر قواعد فهرست‌نویسی، ضروری است زمینه‌های

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی کتابخانه عمومی صاحب‌این‌عباد. atefehmorady@gmail.com

۲. استادیار مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی zabedini@gmail.com

لازم برای پیاده‌سازی و جایگزینی آر.دی.ای. با قواعد انگلوامریکن فراهم آید. در این مقاله، تلاش شده است تا ضمن معرفی قواعد آر.دی.ای. و تشریح هدفها، اجزا و عملکرد آن، به مقایسه آن با انگلوامریکن پرداخته و ضرورت پیاده‌سازی و بهره‌گیری از مزایای آن در فهرستهای کتابخانه‌های ایران، تبیین شود.

کلیدواژه‌ها: استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.); قواعد فهرست‌نویسی؛ قواعد انگلوامریکن؛ استانداردهای فراداده‌ای؛ ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.); ملزومات کارکردی داده‌های مستند (اف.آر.ای.دی.).

۱. مقدمه

رشد و توسعه فناوریهای نوین، محیط کاری کتابداران و فهرست‌نویسان را تحت تأثیر قرار داده است. نشر دیجیتال، وب، موتورها و ابرموتورهای جستجوی آن، وب ۲، ویکی‌ها و... باعث تغییر روشهای تولید، ذخیره، کسب و انتقال اطلاعات شده‌اند. در نتیجه، فهرست‌نویسان برای همگام شدن با این پیشرفتها باید پدیده‌های نوین را به درستی شناخته و به منظور همگام شدن با این فناوریها، مهارتهای خود را افزایش دهند. یکی از پیشرفتها در زمینه سازماندهی دانش، جایگزینی استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.) به جای قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن (ویرایش دوم) است.

آر.دی.ای. یا استاندارد توصیف و دسترسی به منابع، استاندارد نوینی است که به منظور توصیف و دسترسی به منابع و محتواها طراحی شده است. این استاندارد جایگزین قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن است. اگرچه استاندارد آر.دی.ای. بر اساس قوانین فهرست‌نویسی انگلوامریکن پایه‌گذاری شده است، ویرایش سوم آن نیست. آر.دی.ای. دارای ساختار و ویژگیهای خاص خود است و با استفاده از قواعد انگلوامریکن، الگوهای مفهومی «ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.)» و «ملزومات کارکردی داده‌های مستند (فراد^۱)» به وجود آمده

1. Functional Requirements for Bibliographical Record (FRBR).
2. Functional Requirements for Authority Data (FRAD).

است. استاندارد آر.دی.ای. با دستورالعملها و عناصر داده‌ای خود موجودیتهای کتابشناختی و روابط بین آنها را ثبت کرده و توصیف منابع و دسترسی به آنها را تسهیل می‌نماید. آر.دی.ای. با توجه به الگوی مفهومی پایه آن یعنی اف.آر.بی.آر. بر نیازهای کاربر تکیه دارد و دستورالعملهای آن جهت ثبت عناصر داده‌ای در جهتی است که کاربر بتواند منابع اطلاعاتی مورد نیاز خود را پیدا^۱ و شناسایی^۲ کند، انتخاب^۳ نماید و به دست آورد.^۴

۲. تاریخچه تحولات فهرست‌نویسی

فهرست‌نویسی به مفهوم جدید، از قرن پانزدهم به این سو ایجاد شده و به سبب افزایش منابع کتابخانه‌ای و نیاز کاربران، رو به تکامل گذاشته است. «سرآنتونی پانیستی»^۵ یکی از نخستین واضعان قوانین فهرست‌نویسی است. ۹۱ قانون او که به سال ۱۸۴۱ انتشار یافت، دستورهایی درباره مؤلف، عنوان و فهرست توصیفی ارائه کرد و نیز شخصیت حقوقی را به عنوان مؤلف شناخت. عقاید پانیستی، زمینه‌ای قوی در حوزه فهرست‌نویسی ایجاد کرد و در قواعد بعدی اثرگذار شد.

به سال ۱۸۷۶، قوانین فهرست فرهنگی اثر «کاتر»^۶ منتشر شد. این مجموعه قانون، بخشهایی پیرامون مؤلف، عنوان، موضوع، معرف شکلی، فهرست توصیفی و نظم الفبایی داشت. قوانین او درباره مؤلف حقوقی، پیشرفته‌تر از قوانین پانیستی بود.

در سال ۱۹۰۸ نمره نخستین کوشش در جهانی کردن قوانین فهرست‌نویسی با انتشار قوانین انگلوامریکن یا قوانین مشترک^۷ ظاهر گردید. این مجموعه که با همکاری آمریکا و انگلستان منتشر گردید، محتوی ۱۷۴ قانون بود، اما در عمل نفوذ

1. Find.
2. Identify.
3. Select.
4. Obtain.
5. Sir Anthony Panizzi.
6. Cutter.
7. The Anglo-American or Joint Code.

چندانی نداشت. انجمن کتابداران امریکا در سال ۱۹۴۹ مجموعه قوانین جدیدی برای فهرست‌نویسی عرضه کرد. این مجموعه مورد انتقاد بسیاری قرار گرفت و یکی از ناقدان بزرگ آن «لوبستکی»^۱ بود. از نیمه دوم قرن بیستم، قوانین فهرست‌نویسی روند جهانی یافت و سرانجام در سال ۱۹۶۷، قوانین فهرست‌نویسی انگلواامریکن که از تصمیمات کنفرانس فهرست‌نویسی فدراسیون بین‌المللی کتابداران (ایفلا) منعقد در اکتبر ۱۹۶۱ در پاریس بازتابی در آن نمایان بود، توسط آمریکا، انگلستان و کانادا انتشار یافت و در فهرست‌نویسی کشورهای دیگر اثری گسترده بخشید (ابرامی، ۱۳۷۹، ۱۳۲-۱۳۵).

ویرایش اول قواعد فهرست‌نویسی انگلواامریکن در سال ۱۹۶۷ منتشر شد. این قواعد، اهمیت اصول پاریس را که در سال ۱۹۶۱ تدوین شده بود، تشخیص داد و با مدنظر قرار دادن این اصول، توسعه یافت. این قواعد مربوط به انتخاب نقاط دسترسی و فهرست‌نویسی منابع غیرکتابی بود. به دلیل خلق استاندارد بین‌المللی، ویرایش اول قواعد فهرست‌نویسی انگلواامریکن بازنگری و در سال ۱۹۷۴ ویرایش دوم آن منتشر شد و با استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی (آی.اس.بی.دی)^۲ یکپارچه گردید و به عنوان استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی، شناخته شد (رابین، ۱۳۸۳، ۲۵۳).

پس از انتشار ویرایش دوم قواعد فهرست‌نویسی انگلواامریکن، برای سازگاری قوانین با منابع جدید از قبیل نشریه‌ها، منابع الکترونیکی و منابع پیوسته، ویرایشهای متعددی با همان ساختار قبلی در بین سالهای ۱۹۸۸، ۱۹۹۸ و ۲۰۰۲ بر روی آن صورت گرفت (هانت^۳، ۲۰۰۶).

1. Lubetzky.

2. -International Standard of Bibliographical Description (ISBD).

3. Hunt.

در سال ۱۹۹۸ الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.) و در سال ۲۰۰۵ الگوی ملزومات کارکردی داده‌های مستند (اف.آر.ای.دی.) از سوی ایفلا معرفی شد. بر مبنای این دو الگوی مفهومی، پیش‌نویس استاندارد توصیف و دسترسی منابع (آر.دی.ای.) در سال ۲۰۰۸ از سوی کمیته همکاری مشترک برای تأمین نیازهای موجود ظهور یافت. متن کامل آن در ژوئن ۲۰۱۰ با عنوان 'RDA Toolkit' جهت دریافت بازخوردهای بین‌المللی ارائه گردید (لازم به ذکر است، آر.دی.ای. به صورت پیوسته و چاپی عرضه شده است).

۳. ضعفها و کاستیهای قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن در محیط اطلاعاتی جدید

مجموعه قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن، سالهای زیادی برای سازماندهی منابع کتابخانه‌ای مورد استفاده قرار گرفته و تقریباً می‌توان ادعا کرد مقبولیت جهانی پیدا کرده است. اما، این قواعد در زمانی تهیه شده و بعدها تکمیل شده است که هنوز محیطهای جدید اطلاعاتی ظهور نیافته بود و نیازها و رفتار اطلاعاتی کاربران متفاوت بوده است. به مرور زمان و تغییر در نیازها و رفتارهای اطلاعاتی کاربران، ضرورت پاسخگویی به این نیازها در سطوح فراداده‌ای و فهرستهای کتابخانه‌ای، تغییر در این قواعد را ناگزیر ساخت. برخی از کاستیهای قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن در محیطهای جدید اطلاعاتی، به شرح زیر است:

- مجموعه قوانین آن به فهرستهای برگه‌ای وابسته است.
- انواع منابع را پوشش نمی‌دهد و تنها بر منابع چاپی تکیه دارد.
- در مواجهه با انواع منابع جدید، ساختار انعطاف‌پذیر و گسترش‌پذیری

ندارد.

۱. این مجموعه با نشانی زیر در محیط اینترنت قابل دسترس است. البته برای استفاده از آن باید مشترک شد و نام کاربری و رمز عبور دریافت کرد: <http://www.rdatoolkit.org/>

- عناصر داده‌ای آن قابلیت کاربرد در محیط پیوسته را دارا نیست و ساختار پیشنهادی آن مسطح، خطی و غیرسلسله‌مراتبی بوده، به کاربر امکان مرور و راهبری را نمی‌دهد.
- قادر به نمایش آثار مرتبط به یکدیگر نبوده و روابط کتابشناختی در آن به درستی رعایت نمی‌شود.
- تعصب انگلیسی-آمریکایی داشته و بیشتر به منابع انگلیسی زبان تکیه دارد.
- مجموعه قوانین موجود در آن، پیچیده و مشکل است.
- فاقد ساختار منطقی است (رحمان^۱، ۲۰۱۰).

۴. استاندارد آر.دی.ای.:

در آوریل ۲۰۰۵، کمیته همکاری مشترک تصمیم گرفت تا مطالعه بر روی ویرایش سوم قواعد انگلوآمریکن را رها کند و استاندارد فهرست‌نویسی جدیدی را بر اساس الگوی مفهومی اف.آر.بی.آر. جایگزین آن نماید. به همین دلیل، پس از بررسی‌های صورت گرفته، تصمیم بر ایجاد و توسعه استاندارد آر.دی.ای. گرفته شد. چون قواعد آر.دی.ای. بر اساس الگوهای مفهومی اف.آر.بی.آر. و فراد شکل گرفته، نخست باید توضیحاتی در خصوص این الگوهای مفهومی ارائه گردد تا آر.دی.ای. بهتر قابل درک شود.

الگوی مفهومی ملزومات کارکردی پیشنهادی کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.)

این الگو، یک الگوی رابطه - موجودیت است که دارای چهار جزء موجودیت^۲، ویژگی^۳، رابطه^۴ و وظایف کاربری^۵ است. موجودیتها، چیزهایی ملموس یا مجرد هستند، بنابراین یک موجودیت عملاً می‌تواند هر چیزی باشد.

-
1. Rahman.
 2. Entity.
 3. Attribute.
 4. Relationship.
 5. User task.

روابط، تعامل و ارتباط بین موجودیتها هستند و ویژگیها، خصوصیات موجودیتها و روابط را شامل می‌شوند.

سه گروه موجودیت در الگوی مفهومی اف.آر.بی.آر. وجود دارد. گروه اول خلق هنری یا مفهومی، شامل اثر^۱، برداشت^۲، قالب^۳ و مورد^۴ است. گروه دوم شخص، تالکان و یا هر کسی که مسئول خلق، تولید و یا نگهداری موجودیتهای گروه اول است. گروه سوم شامل موجودیتهای گروه اول و دوم به علاوه مفهوم^۵، شیء^۶، واقعه^۷ و مکان^۸ است (تیلت، ۲۰۰۷).

موجودیتهای شخص، تالکان و خانواده، جزء الگوی مفهومی ملزومات کارکردی داده‌های مستند (فراد) و موجودیتهای شیء، واقعه، مکان، مفهوم، جزء الگوی مفهومی ملزومات کارکردی داده‌های مستند موضوعی (فرساد^۹) هستند.^{۱۰} آر.دی.ای. یا استاندارد توصیف و دسترسی به منابع، استاندارد نوینی است که به منظور توصیف و دسترسی به انواع منابع دیجیتالی و چاپی، طراحی شده است. آر.دی.ای. با یک سری دستورالعمل‌ها و رهنمودهای جدید در مقوله فهرست‌نویسی، جایگزین قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن خواهد شد. آر.دی.ای. توصیف و دسترسی به انواع منابع چاپی و دیجیتالی را بر اساس دو الگوی مفهومی،

1. Work.
2. Expression.
3. Manifestation.
4. Item.
5. Concept.
6. Object.
7. Event.
8. Place.
9. Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD).

۱۰. برای آشنایی بیشتر با سه الگوی مفهومی پایه آر.دی.ای. شامل اف.آر.بی.آر.، فراد و فرساد، به مقاله زیر مراجعه کنید:

- حاجی‌زین‌العابدینی، محسن (۱۳۸۹). ملزومات کارکردی داده‌های مستند (فراد): الگوی مفهومی رابطه - موجودیت مستندات در پیشینه‌های کتابشناختی. پذیرفته شده در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۵۱ (زمستان ۱۳۸۹).

اف.آر.بی.آر. (ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی) و فراد (ملزومات کارکردی داده‌های مستند) و قوانین فهرست‌نویسی بین‌المللی (آی.سی.پی.^۱) امکان‌پذیر می‌سازد و با این پایه قوی، نه تنها بر قوانین فهرست‌نویسی تأثیر خواهد گذاشت، بلکه در طراحی فهرستهای پیوسته آینده نیز مؤثر خواهد بود (لیراسیس^۲، ۲۰۰۹).

پیش‌نویس کامل استاندارد آر.دی.ای. در اکتبر ۲۰۰۸ و متن کامل آن در ژوئن ۲۰۱۰ توسط کمیته همکاری مشترک که شامل انجمن کتابداران آمریکا^۳، کمیته فهرست‌نویسی استرالیا^۴، کتابخانه بریتانیا^۵، کمیته فهرست‌نویسی کانادا^۶، مؤسسه خبرگان کتابداری و اطلاع‌رسانی^۷، و کتابخانه کنگره آمریکا^۸، منتشر شد.

آر.دی.ای. یک استاندارد محتوایی است نه یک استاندارد نمایش و نه یک قالب فراداده‌ای؛ به این معنا که از هر گونه قالب و استاندارد ارتباطی نظیر استاندارد مارک^۹ و مودس^{۱۰} و همچنین از هر گونه استاندارد نمایشی از قبیل اپک‌ها و استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی^{۱۱} و... مستقل است. در حقیقت، آر.دی.ای. شامل دستورالعملهایی است که مشخص می‌کند یک منبع چگونه توصیف شود، بر ویژگیهایی که مورد نیاز کاربر است تأکید می‌کند و بر روابط بین منابع مرتبط و

-
1. Statement of International Cataloguing Principles (ICP).
 2. Lyrasis.
 3. American Library Association (ALA).
 4. Australian Committee on Cataloguing (ACOC).
 5. British Library.
 6. Canadian Committee on Cataloguing (CCC).
 7. the Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP).
 8. Library of Congress.
 9. MARC 21.
 10. MODS.
 11. International bibliographic Description (ISBD).

همچنین بین منابع و افراد و سازمانهای مسئول خلق منابع نیز تأکید دارد (اولیور^۱، ۲۰۰۷).

قالب نمایشی آی.اس.بی.دی. و قالب مارک ۲۱ و دابلین کور^۲، جزء دستورالعمل استاندارد آر.دی.ای. نیستند و در پیوست آر.دی.ای. ذکر شده‌اند که سازمانها و مؤسسه‌ها می‌توانند به دلخواه از این استانداردها جهت نمایش اطلاعات خود استفاده کنند (تیلت، ۲۰۰۷). همان‌گونه که ذکر شد، آر.دی.ای. با آن که ساختار و رویکردی نوین دارد، هرگز بر خلاف قواعد گذشته حرکت نکرده و مبنای طراحی آن، قوانین فهرست‌نویسی انگلوامریکن بوده است. قواعد انگلوامریکن نیز بر مبنای اصول فهرست‌نویسی گذشته از قبیل قوانین پانیتسی در مورد فهرست (۱۸۴۱)، قوانین کاتر برای فهرست فرهنگی (۱۸۷۶)، اصول پاریس (۱۹۶۱)، قوانین فهرست‌نویسی لوبتسکی (۱۹۶۹) شکل گرفته است (تیلت، ۲۰۰۵).

۵. هدفهای ایجاد استاندارد آر.دی.ای.

همان‌گونه که ذکر شد، استاندارد آر.دی.ای. با هدفهای ویژه و برای پاسخگویی به نیازهای جدید ایجاد شده است. این استاندارد تنها به محیط جدید و منابع دیجیتالی نمی‌پردازد و به تمامی منابع اطلاعاتی توجه می‌کند، اما چون منابع اطلاعاتی نوین در محیط دیجیتالی رشد و گسترش فراوانی دارد، به نیازهای این محیط توجه ویژه‌ای شده است. برخی از ویژگیها و هدفهای مهم آر.دی.ای. به شرح زیر است:

- استاندارد توصیف و دسترسی به منابع با توجه به نیازهای محیط دیجیتالی طراحی شده است؛ به این معنا که استاندارد آر.دی.ای. یک ابزار پیوسته است

1. Oliver.
2. Dublin Core.

(اگرچه متن چاپی آن نیز منتشر شده است)، که همه منابع از جمله منابع دیجیتالی را توصیف می‌کند و پیشینه‌های تولید شده به وسیله آن قابلیت کاربرد در محیط اینترنت و اپک‌های تحت وب را دارا هستند.

- استاندارد محتوایی چند ملیتی است که توصیف و دسترسی به انواع منابع موجود در کتابخانه‌های مختلف را امکان پذیر می‌سازد. این استاندارد به گونه‌ای طراحی شده که قابلیت استفاده در همه زبانها را داشته باشد.

- استاندارد است که سازگاری بیشتری با انواع منابع و محتواها دارد و اشتراک انواع مختلف منابع را تسهیل می‌کند.

- دارای دستورالعمل‌های قانون مدار بوده که بر اساس قضاوت کتابدار ساخته شده و استفاده از آن آسان است.

- این قابلیت را داراست که علاوه بر کتابخانه، در دیگر مراکز از جمله آرشیوها، موزه‌ها و... متناسب با نیازها به کار رود (کمیته همکاری مشترک، ۲۰۰۹).
- استاندارد کاربرمدار است. عناصر داده‌ای آن بر اساس نیازهای کاربر که در الگوهای مفهومی اف.آر.بی.آر. و فراد وجود دارد، تعریف شده است. داده‌های اطلاعاتی خلق شده توسط آر.دی.ای. در یک روش و ساختار مفهومی‌تر، به کاربر ارائه می‌شود.

- روابط کتابشناختی در آر.دی.ای. گسترده شده است و در نتیجه مسیرهای راهبری بیشتری را در اختیار کاربران کتابخانه قرار می‌دهد.

- از تولید و نگهداری کارآمد داده‌های اطلاعاتی حمایت می‌کند. داده‌های نوع محتوا و نوع حامل آن بر اساس ویژگیهای استاندارد نشر انیکس^۱ تهیه شده است که استفاده دوباره از داده‌های ناشر را تسهیل می‌نماید (کمیته فهرست‌نویسی استرالیا^۲، ۲۰۱۰).

1. ONIX.

2. Australian Committee on Cataloguing (ACOC).

۶. گزینه‌های موجود در متن استاندارد آر.دی.ای.

در استاندارد آر.دی.ای. برخلاف قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن که توصیف بر اساس نوع مواد صورت می‌گیرد و هر فصل مربوط به یک نوع خاص از منابع است، در استاندارد آر.دی.ای. دستورالعمل‌های توصیف همه انواع منابع، با هم یکسان و مشابه است. در هر بخش، دستورالعمل‌های کلی برای توصیف همه انواع منابع داده شده و در مواردی که توضیح ویژه‌ای مدنظر بوده، در ادامه دستورالعمل‌های کلی وارده شده است (الیور^۱، ۲۰۰۷).

گزینه‌های موجود در استاندارد توصیف و دسترسی به منابع موارد زیر هستند:

- قوانینی با عنوان جایگزین^۲: این گزینه به کتابدار اجازه می‌دهد تا قانونی متفاوت از دستورالعملی که قبلاً آمده، به کار ببرد.

- عناصر اضافی^۳: عناصری هستند که علاوه بر عناصر هسته، برای متمایز کردن یک منبع از منبع دیگر با ویژگی‌های مشابه به کار می‌روند. مثلاً در ناحیه اثر، عنوان اثر یک عنصر هسته است که باید حتماً در یک پیشینه ذکر شود ولی اگر یک منبع دیگر با همان عنوان وجود داشته باشد، عناصر اضافی مثل قالب اثر، زبان اثر، تاریخ اثر برای تشخیص این دو منبع از یکدیگر، به کار می‌رود.

- حذف اضافه انتخابی: که به فهرست‌نویس اجازه می‌دهد بر اساس خط‌مشی سازمان خود، برخی از عناصر را حذف یا اضافه کند. به عنوان مثال، اگر عنوان منبعی بلند بود، می‌توان برخی از مطالبی را که به مطلب ضرر نمی‌رساند، حذف کرد.

- عبارت «اگر به نظر فهرست‌نویس مهم تلقی می‌شود...»: قوانینی است که می‌تواند بر اساس قضاوت و تشخیص فهرست‌نویس، به کار رود (هیتچنز^۴، ۲۰۰۹).

1. Oliver.
2. Alternative.
3. Additional Elements.
4. Hitchens.

۷. انواع توصیف در استاندارد آر.دی.ای.:

۱. توصیف کلی یا جامع^۱

۲. توصیف تحلیلی^۲

۳. توصیف سلسله‌مراتبی^۳

توصیف جامع: توصیفی است که یک اثر را به طور کامل توصیف می‌کند. به عنوان مثال، یک نقشه، یک مجموعه از پوسترهایی که به وسیله یک کتابخانه گردآوری شده است، یک جعبه شامل فیلم استریپ، یک نوار صوتی و یک منبع که شامل دستورالعملهای یک معلم است.

توصیف تحلیلی: بخشی از یک مجموعه بزرگتر را شامل می‌شود. مانند یک جلد از مجموعه سه جلدی یک زندگینامه، یا یک نقشه خاص که زیر مجموعه یک سری از نقشه‌هاست.

توصیف سلسله‌مراتبی: شامل یک توصیف جامع و یک توصیف تحلیلی است.

۸. عناصر و سطوح توصیف در استاندارد آر.دی.ای.

در استاندارد آر.دی.ای. دو دسته از عناصر وجود دارد که عناصر هسته و عناصر اختیاری نامیده می‌شوند. عناصر هسته، حتماً باید در یک پیشینه کتابشناختی که یک موجودیت را توصیف می‌نماید، وجود داشته باشند. عناصر هسته در حقیقت سطح پایه‌ی توصیف استاندارد آر.دی.ای. است و با سطح اول توصیف قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن هم‌تراز است.

1. Comprehensive Description.

2. Analytical Description.

3. Hierarchical Description.

عناصر اختیاری، عناصری جهت متمایز کردن یک موجودیت از موجودیت مشابه دیگر است.

پیشینه کتابشناختی که یک موجودیت مربوط به یک منبع را توصیف می‌کند، باید شامل همه عناصر هسته‌ای که برای آن موجودیت کاربردپذیر است، باشد. همچنین، پیشینه کتابشناختی برای این که یک موجودیت را از یک یا چند موجودیت دیگر که دارای اطلاعات کتابشناختی مشابه است، تفکیک نماید، باید شامل عناصر اضافی یا گزینشی نیز باشد. شمول عناصر خاص دیگر، اختیاری است. سازمانها و مؤسسه‌های مسئول خلق اطلاعات، ممکن است خط‌مشی‌ها و دستورالعملهایی را در مورد سطوح توصیف و کنترل مستند وضع نمایند تا برای گروه‌های خاصی از منابع و موجودیتهای دیگر، کاربردی باشد. شمول عناصری غیر از عناصر هسته، به خط‌مشی مؤسسه‌ها بستگی دارد.

همانند قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن که دارای سه سطح اول، دوم و سوم توصیف است، سطح اول توصیف استاندارد آر.دی.ای. عناصر هسته است که بر اساس نیازهای کاربر (یافتن، شناسایی، انتخاب و به دست آوردن) تنظیم شده است. آر.دی.ای. سطوح دوم و سوم را ندارد.

۹. تفاوت‌های میان قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن و استاندارد آر.دی.ای.

۹-۱ مقایسه بخشهای مختلف قواعد انگلوامریکن و استاندارد آر.دی.ای. در جدول زیر، دو قسمت توصیف و دسترسی در قواعد انگلوامریکن و استاندارد آر.دی.ای. با یکدیگر مقایسه شده است.

قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن (ویرایش دوم)		استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای).	
عناصر استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی		ویژگیهای موجودیتهای اف.آر.بی.آر.	
توصیف	انواع مواد	توصیف	انواع محتوا و حامل
	نوع نشر		نوع نشر
	نوع توصیف		نوع توصیف
	انتخاب نقاط بازیابی		روابط اف.آر.بی.آر.
دسترس‌ی	شکل سرعنوانها	دسترس‌ی	ویژگیهای موجودیتهای اف.آر.ای.دی (فرد)
	ارجاعات		روابط اف.آر.ای.دی.
			روابط موضوعی*

(اسپلی،^۱ ۲۰۰۹).

۹-۲ مقایسه ساختار نسخه منتشر شده آر.دی.ای. و قواعد فهرست‌نویسی

انگلوامریکن

همان‌گونه که جدول زیر نشان می‌دهد، قواعد انگلوامریکن دارای دو بخش است که ابتدا بخش اول که مربوط به توصیف است قرار گرفته و سپس شناسه‌های افزوده و ارجاعها بر اساس سرعنوانها، تنظیم شده است. فصلهای ۱۲-۲ بر اساس نوع منابع اطلاعاتی تنظیم شده است. اما آر.دی.ای. دارای ده بخش است که بخش ۴-۱ مربوط به ثبت ویژگیهای موجودیتها و بخش ۱۰-۵ مربوط به ثبت روابط بین موجودیتهاست. در انگلوامریکن فصلها بر اساس نوع منابع تنظیم شده‌اند. برای مثال، فصلی مربوط به کتاب، نوارهای صوتی و... است. در حالی که فصلها در آر.دی.ای. بر اساس نیازهای کاربر تنظیم شده‌اند. به عنوان مثال، فصلهایی با عنوان شناسایی اثر، برداشت و...، حاملان منبع، توصیف محتوا و... این نوع ساختار نشان می‌دهد که در آر.دی.ای. نوع منبع جهت فهرست‌نویسی مهم نیست؛ به این معنا که در انگلوامریکن، نوع منبع (برای مثال کتاب) تعیین می‌کند که چه اطلاعاتی باید در

*در حال حاضر در متن استاندارد آر.دی.ای. موجود نیست.

پیشینه ظاهر شود، ولی در آر.دی.ای. نوع توصیف (جامع، تحلیلی، سلسله مراتبی) مشخص کننده است.

فصلهای موجود در بخشهای آر.دی.ای.، برخلاف انگلوامریکن، بر اساس هشت ناحیه استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی (آی.آس.بی.دی^۱) تنظیم نشده است. برای مثال، ناحیه عنوان و شرح پدیدآور وجود ندارد و قوانین ثبت عناصر مربوط به موجودیتها، در فصلهای مربوط به آنها توزیع شده است.

«میکسا» عقیده دارد اگر چه بخش دوم قواعد انگلوامریکن به تعیین سرشناسه و شناسه‌های افزوده مربوط است، در نقاط بازیابی دچار ضعف است و این ضعف یکی از مشکلات عمده فهرست‌نویسان بخصوص در محیط وب است. «کوپلند» می‌گوید در انگلوامریکن فهرست‌نویسان برای تعیین نقاط دسترسی مجبورند کل بخش دوم را بررسی کنند؛ در حالی که بخش اعظم آر.دی.ای. به روابط و تعیین نقاط بازیابی اختصاص داده شده است و این یکی از ویژگیهای متمایز کننده آر.دی.ای. نسبت به انگلوامریکن می‌باشد (کوپلند^۲، ۲۰۱۰).

مهم‌ترین وجه تمایز انگلوامریکن و استاندارد آر.دی.ای. این است که انگلوامریکن بر اساس اثر تنظیم نشده، بلکه بر اساس مورد تنظیم شده است. در جدول زیر، قسمتهای مختلف قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن با ساختار استاندارد آر.دی.ای. مقایسه شده تا تفاوت‌های ساختاری آنها با یکدیگر بیشتر مشخص شود:

استاندارد توصیف و دسترسی منابع (آر.دی.ای.)	قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن
ثبت ویژگیها	بخش اول: توصیف
مقدمه	مقدمه
بخش اول: فصل ۱-۴ ثبت ویژگیهای قالب و مدرک	فصل اول: قوانین کلی توصیف

1. International Standard for Bibliographic Description (ISBD).
2. Copeland.

قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن	استاندارد توصیف و دسترسی منابع (آر.دی.ای.)
فصل ۲-۱۲ قوانین خاص مربوط به منابع مختلف	بخش دوم: فصل ۵-۷ ثبت ویژگیهای اثر و برداشت
فصل ۱۳ توصیف تحلیلی	بخش سوم: فصل ۸-۱۱ ثبت ویژگیهای فرد، خانواده و تنالگان
بخش دوم: سرعنوانها، شناسه های افزوده و ارجاعها	بخش چهارم: فصل ۱۲-۱۶ ثبت ویژگیهای مفهوم، شی، واقعه و مکان
فصل ۲۰ مقدمه	ثبت روابط
فصل ۲۱ انتخاب نقاط بازیابی (اصلی و افزوده)	بخش پنجم: فصل ۱۷ ثبت روابط ابتدایی بین اثر، برداشت قالب و مدرک
فصل ۲۲ سرعنوانهای اشخاص	بخش ششم: ثبت روابط فرد، خانواده و تنالگان
فصل ۲۳ نامهای جغرافیایی	بخش هفتم: فصل ۲۳ ثبت روابط مفاهیم، وقایع، اشیا و اماکن مربوط به اثر
فصل ۲۴ سرعنوانهای تنالگانها	بخش هشتم: فصل ۲۴-۲۸ ثبت روابط بین آثار، برداشت
فصل ۲۵ عنوانهای قراردادی	بخش نهم: فصل ۲۹-۳۲ ثبت روابط بین افراد، خانواده و تنالگان
فصل ۲۶ ارجاعها	بخش دهم: فصل ۳۳-۳۷ ثبت روابط بین مفاهیم، اشیا، اماکن و وقایع
پیوستها	پیوست A-M
واژه نامه	واژه نامه

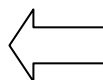
۳-۹. تفاوت نوع واژگان به کار رفته در استاندارد آر.دی.ای. با اصطلاحات

قوانین فهرست‌نویسی انگلوامریکن

با توجه به اینکه استاندارد آر.دی.ای. بر اساس دو الگوی مفهومی اف.آر.بی.آر. و فراد و همچنین قوانین فهرست‌نویسی بین‌المللی پایه‌گذاری شده و انگلوامریکن بر اساس استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی و قوانین پاریس پایه‌گذاری شده است، اصطلاحات به کار رفته در آنها با یکدیگر متفاوت است.

جدول زیر، تغییرات واژگان صورت گرفته را نشان می‌دهد:

ناحیه ^۱	عنصر ^۹
سرعنوان ^۲	نقاط بازیابی ^{۱۰}
کنترل مستند ^۳	کنترل نقاط بازیابی
سرعنوان مستند ^۴	نقاط بازیابی مستند ^{۱۱}
عنوان قراردادی ^۵	عنوان مستند برای یک اثر ^{۱۲}
سرشناسه ^۶	نقاط بازیابی برای خالق اثر یا عنوان یک اثر ^{۱۳}
شناسه افزوده ^۷	نقاط بازیابی ^{۱۴}
شماره استاندارد	شناسه‌گر ^{۱۵}
ارجاعات نگاه کنید به	نقاط بازیابی متغیر ^{۱۶}
توصیف فیزیکی ^۸	توصیف حامل ^{۱۷}
نویسنده، سازنده و...	خالق ^{۱۸} (سال‌مون ^{۱۹} ، ۲۰۰۸).

۱۰. رابطه استاندارد آر.دی.ای. با استانداردهای دیگر

یکی از هدفهایی که کمیته همکاری مشترک در طراحی استاندارد آر.دی.ای. بدان اشاره کرده، این است که دستورالعمل‌های موجود در این استاندارد

1. Area.
2. Heading.
3. Authorized Control.
4. Authorized Heading.
5. uniform title.
6. Main entry.
7. added entry.
8. Physical Description.
9. Element.
10. access point.
11. Authorized access point.
12. Preferred title for a work.
13. access point for a creator or for a work.
14. access point.
15. Identifier.
16. variant access point.
17. carrier description.
18. Creator.
19. Salmon.

به گونه‌ای طراحی شده که پایگاه‌ها و مراکزی که قبلاً از قواعد انگلوامریکن برای توصیف منابع خود استفاده می‌کردند، می‌توانند اطلاعات موجود را با اطلاعات خلق شده توسط آر.دی.ای. یکپارچه نمایند.

آر.دی.ای. یک استاندارد محتوایی است و شامل دستورالعملها و رهنمودهایی برای توصیف کتابشناختی و مستند است. استاندارد آر.دی.ای. با طرح‌های فراداده‌ای مختلف از قبیل دوبلین کور، مارک ۲۱، مدس و.. و همچنین استانداردهای نمایی از قبیل استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی و ... سازگار است. در نتیجه، مؤسسه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی می‌توانند بر اساس نیازهای خود از این طرح‌ها برای ارائه اطلاعات کتابشناختی و مستند خود استفاده کنند.

۱۰-۱ آر.دی.ای. و استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی

(آی.اس.بی.دی.)

گروه مطالعات تخصیص مواد^۱ آی.اس.بی.دی. یک ناحیه جدید (ناحیه صفر) جهت سازگاری هر چه بیشتر با پیش‌نویس آر.دی.ای. پیشنهاد داده است. ناحیه صفر آی.اس.بی.دی. شکل محتوا و نوع رسانه را پوشش می‌دهد و قصد دارد تا برداشت رایج از شناسه عمومی ماده را جانشین نوع محتوا و نوع رسانه نماید. ناحیه صفر در ابتدای پیشینه ظاهر خواهد شد.

برای مثال:

فردوسی، ابوالقاسم / شاهنامه

نوع محتوا: متن

نوع رسانه: جلد

۱۰-۲. الگوهای مفهومی پایه استاندارد آر.دی.ای

عنصر کلیدی و یکی از ویژگیهای مهم استاندارد آر.دی.ای. همخوانی و سازگاری آن با الگوهای مفهومی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی

(اف.آر.بی.آر.) و ملزومات کارکردی داده‌های مستند (اف.آر.ای.دی.) است که توسط ایفلا توسعه یافته‌اند (پیش‌نویس آر.دی.ای، ۲۰۰۸).

رابطه آر.دی.ای. با الگوهای مفهومی پایه آن، به شرح زیر است:

- هر فصل استاندارد آر.دی.ای. اطلاعات مربوط به یک نیاز خاص کاربر را ثبت می‌کند.

- از اصطلاحات و مفاهیم اف.آر.بی.آر. و فراد استفاده می‌کند.

- بر اساس موجودیتهای تعریف شده در اف.آر.بی.آر. و فراد، شکل گرفته است.

- رابطه بین دستورالعملها و نیازهای کاربر را تفسیر می‌کند.

- بر روابط و روشن شدن ماهیت روابط، تأکید می‌کند.

مثالهایی از وظایف مربوط به موجودیتهای گروه اول اف.آر.بی.آر.:

بخش اول: ثبت موجودیتهای قالب و مدرک

فصل اول: دستورالعملهای کلی

فصل دوم: شناسایی قالب و مدرک

کارکرد اف.آر.بی.آر.: شناسایی

فصل سوم: حاملان توصیف

کارکرد اف.آر.بی.آر.: انتخاب

فصل چهارم: فراهم‌آوری اطلاعات تهیه و دسترسی

کارکرد اف.آر.بی.آر.: به دست آوردن

مثالهایی از وظایف مربوط به موجودیتهای گروه دوم اف.آر.بی.آر.

بخش سوم: ثبت ویژگیهای فرد، خانواده و تنالگان

فصل هشتم: دستورالعملهای کلی

فصل نه: شناسایی افراد

کارکرد اف.آر.بی.آر.: شناسایی

فصل دهم: شناسایی خانواده

کارکرد اف.آر.بی.آر.: شناسایی

فصل یازدهم: شناسایی تنالگان

کارکرد اف.آر.بی.آر.: شناسایی (مقدمه پیش‌نویس آر.دی.ای، ۲۰۰۸).

۱۱. تغییر قوانین

همان‌گونه که گفته شد، آر.دی.ای. به دلیل این که بر اساس الگوی مفهومی اف.آر.بی.آر. پایه‌گذاری شده است و هدف آن افزایش بازدهی در فهرست‌نویسی است، با انگلوامریکن متفاوت است. بنابراین، کتابداران باید ساختار، رویکردهای متفاوت و قوانین جدید مطرح در آن را بشناسند. برخی از قوانین و ساختارهای تغییر یافته در آر.دی.ای. نسبت به انگلوامریکن، به شرح زیر است:

مبنای توصیف: در قواعد انگلوامریکن، اطلاعات و داده‌های پیشینه بر اساس نوع منبع تهیه می‌شود، در حالی که در آر.دی.ای. نوع توصیف اعم از تحلیلی، جامع و سلسله‌مراتبی، مهم است.

منبع اخذ اطلاعات: در قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن، منبع اصلی اخذ اطلاعات بر اساس نوع منبع اطلاعاتی متفاوت است و بر اساس نوع منبع مشخص می‌شود؛ ولی در آر.دی.ای. منبع اصلی به منبع مستند اخذ اطلاعات تبدیل و بر اساس سه دسته‌بندی (منابع دارای یک یا چند صفحه، برگ، ورق و ...؛ منابع متشکل از تصاویر متحرک و منابع دیگر) انتخاب می‌شود.

آر.دی.ای. در رابطه با تصحیح اشتباهات رویکرد متفاوتی را برگزیده است. در قواعد انگلوامریکن، اشتباهات موجود تصحیح می‌شود، اما آر.دی.ای.

فهرست‌نویس را راهنمایی می‌کند تا اشتباهات را همان‌گونه که در منبع اطلاعاتی ظاهر شده، ثبت و یادداشتی را ایجاد کند و آن را تصحیح شده ارائه دهد. برای مثال:

AACR2: The w[or]ld of pop

RDA: The wrld of pop

Note: Title should read the world of pop

قانون سه تایی موجود در انگلوامریکن برای موارد مختلف، در استاندارد آر.دی.ای. حذف شده است؛ به این معنا که اگر یک منبع اطلاعاتی، بیش از سه نویسنده داشت، نام تمام نویسندگان ذکر شده و به عنوان نقاط بازیابی به کار گرفته می‌شوند. از طرف دیگر، آر.دی.ای. به گونه‌ای طراحی شده تا با نیازهای جوامع مختلف سازگار و انعطاف‌پذیر باشد. به عنوان مثال، اگر اثری بیش از یک پدیدآور داشت، می‌توان بر اساس نیاز سازمان، تنها نویسنده اصلی را ثبت نمود. چنانچه سازمانی تنها نام نویسنده اصلی را در پیشینه ذکر نماید، به جای استفاده از «و...دیگران» و یا [et al] در داخل گروه، تعداد نویسندگان نوشته می‌شود، برای مثال:

انگلوامریکن: فرزانه محمدی و ... [دیگران] ← آر.دی.ای: فرزانه محمدی و [۴ نویسنده دیگر]
قانون سه تایی راه حلی اقتصادی برای تولید کارتها برای فهرست برگه‌دانی بود. این در حالی بود که توجه آن از دیدگاه کاربر بسیار دشوار است و اکنون که محدودیت‌های برگه‌دان وجود ندارد، نیازی به چنین قانونی احساس نمی‌شود. در آر.دی.ای. این قانون به دستورالعملی مبتنی بر اساس راحتی کاربر و نمایش مناسب اطلاعات، تبدیل شده است.

تمام اختصارهایی که در انگلوامریکن به کار گرفته می‌شد مانند ص.، ج.، و... حذف شده است و همه کلمات به صورت کامل نوشته می‌شوند، مانند صفحه، جلد و... در استاندارد آر.دی.ای. زمانی از اختصارها استفاده می‌شود که خود منبع اطلاعاتی آن را به صورت مختصر ذکر کرده باشد.

استفاده از اختصارها یکی دیگر از وابستگی‌ها به فهرست کارتی است و استفاده از آنها در محیط پیوسته وبی که محدودیت فضای درج اطلاعات را ندارد، توجیهی ندارد، بخصوص این که ممکن است درک و یا پردازش درست ماشین را محدود نماید.

عبارتهای «محل نشر مشخص نیست»، «ناشر مشخص نیست» و «تاریخ نشر مشخص نیست» جایگزین بدون محل نشر و ... شده است و در لاتین نیز اختصارهای یونانی "S.L." و ... حذف شده است. (پیش‌نویس استاندارد آر.دی.ای، ۲۰۰۸).

سه گزینه نوع محتوا، نوع حامل و نوع رسانه، جایگزین عنصر وجه تسمیه عام^۱ در قوانین فهرست‌نویسی انگلوآمریکن شده است. نوع محتوا متعلق به موجودیت برداشت و نوع رسانه و حامل مربوط به موجودیت قالب استاندارد آر.دی.ای. است.

نوع رسانه: دیداری، میکروفرم، ویدئو، رایانه و ...

نوع حامل: نوار فیلم، فیلم استریپ، اسلاید و ...

نوع محتوا: کار توگرافیک، موسیقی، متن و ...

برای مثال: صفحه وب.

نوع رسانه: رایانه.

نوع حامل: منبع پیوسته.

نوع محتوی: متن.

نکته: اصطلاحاتی که در استاندارد آر.دی.ای. برای نوع محتوا، نوع حامل و

نوع رسانه ارائه شده، جزء اصطلاحات کنترل شده آن می‌باشند.

۱۲. روابط کتابشناختی^۱ در استاندارد آر.دی.ای.

روابط یا پیوند کتابشناختی، به رابطه‌ای گفته می‌شود که میان دو یا چند اثر در جهان کتابشناختی برقرار است (فتاحی، ۱۳۷۹). رابطه کتابشناختی، نقش مهمی را در کمک به کاربر جهت یافتن منابع مورد نیازش ایفا می‌نماید. یکی از هدفهای فهرست کتابخانه که در قوانین کاتر به آن اشاره شده، علاوه بر توصیف منابع، گردآوری آثار مرتبط با یکدیگر در کنار هم است. در قواعد انگلوامریکن توجه کمتری به اصل گردآوری آثار مرتبط به یکدیگر شده و تنها در بخش دوم آن، اشاره مختصری به آن شده است.

برای مثال، عنوان قراردادی^۲ که یکی از عناصر ارتباطی عناصر وابسته به یکدیگر است، در انگلوامریکن اختیاری است؛ در حالی که در آر.دی.ای. جزء عناصر هسته در نظر گرفته شده است. بخش اعظم استاندارد آر.دی.ای. (۵-۱۰) به ثبت روابط بین موجودیتها اختصاص یافته است.

آر.دی.ای.، برای تهیه پیشینه‌های کتابشناختی، هدفهایی را تعیین کرده است، که عبارتند از:

• یافتن همه آثاری که یک اثر یا یک برداشت خاصی از آن اثر را در بر می‌گیرد

• یافتن همه منابع مربوط به یک فرد، خانواده یا تنالگان

• یافتن همه منابع مرتبط به یک موضوع

• شناسایی فرد، خانواده و تنالگان (برای مثال، تأیید کند که موجودیت

توصیف شده با موجودیت مورد جستجو هماهنگی دارد، یا تشخیص بین دو یا چند موجودیت با نامهای یکسان و مشابه).

1. Bibliographical Relationships.

2. Uniform Title.

• فهم روابط بین دو یا چند موجودیت

• فهم روابط بین موجودیت توصیف شده و نامی که موجودیت به وسیله آن

شناخته می‌شود.

هدفهای فوق اهمیت وجود روابط کتابشناختی را در پیشینه کتابشناختی نشان می‌دهد. در قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن نیز روابط کتابشناختی ثبت می‌گردید، ولی ماهیت و نوع روابط مشخص نبود، در حالی که در استاندارد آر.دی.ای. با استفاده از اصطلاحات و واژگان مهارشده، نوع روابط مشخص می‌گردد. در محیط پیوسته جهت استفاده بهتر از روابط کتابشناختی، مهم است که نوع روابط مشخص باشد.

برای مثال: در قواعد انگلوامریکن نام فرد عنوان

در استاندارد آر.دی.ای. نام فرد نوع رابطه عنوان

استاندارد آر.دی.ای. دارای سه پیوست از مشخص‌کننده‌های روابط می‌باشد:

پیوست I: روابط بین منبع و افراد، خانواده و تنالگانهای مرتبط به منبع

پیوست J: روابط بین آثار، برداشت‌ها، قالب‌ها و موردها

پیوست K: روابط بین افراد، خانواده و تنالگانها

مشخص‌کننده‌های رابطه در پیوست I و J در تشخیص منابع اطلاعاتی مختلف کمک زیادی می‌کنند. پیوست K برای ثبت داده‌های مستند مفید است. نقش‌دهنده‌های رابطه بر اساس موجودیتهای اف.آر.بی.آر. سازماندهی شده است تا یافتن اصطلاح مناسب آسان‌تر باشد (اولیور، ۲۰۰۹).

عناصر هسته مربوط به روابط بین موجودیتهای در استاندارد آر.دی.ای. شامل:

• خالق اثر: فرد، خانواده و تنالگان مسئول خلق و یا تولید یک اثر است. در

حقیقت، خالق اثر رابطه بین موجودیت گروه اول (اثر) و موجودیت گروه دوم (فرد، خانواده و تنالگان) است.

- فرد، خانواده و تنالگان دیگر مربوط به اثر
- اثر قالب شده: اثری که در یک قالب تجسم می‌یابد.
- برداشت قالب شده: برداشتی که در یک قالب تجسم یافته است.

اثر قالب شده و برداشت قالب شده روابط ابتدایی یعنی روابط ذاتی بین موجودیتهای گروه اول اف.آر.بی.آر. را نشان می‌دهد. این روابط به سه طریق نشان داده می‌شوند:

۱. شناسه گر^۱ اثر، برداشت، قالب و مورد.
 ۲. ساخت نقاط دسترسی مستند.
 ۳. توصیف ساختاریافته^۲ و غیر ساختاریافته^۳.
- انواع روابط و ویژگیهای مشخص کننده آنها در استاندارد آر.دی.ای. شامل:
- رابطه فرد، خانواده و تنالگان با یک اثر که به دو روش انجام می‌شود:
 - نقاط بازیابی مستند
 - شناسه گر
- نقش دهنده رابطه مربوط در پیوست I استاندارد آر.دی.ای. ارائه شده است.
- رابطه یک منبع و منبع دیگر:
 - نقاط بازیابی مستند
 - شناسه گر
 - توصیف (ساختار یافته یا غیر ساختاریافته).
- نقش دهنده رابطه مربوط در پیوست J استاندارد آر.دی.ای. ارائه شده است.
- بین فرد، خانواده و تنالگان با فرد، خانواده و تنالگان دیگر:

1. Identifier.

۲. توصیف ساختار یافته: یعنی منبع مرتبط با منبع اصلی را به همان ساختاری که توصیف شده، آورده شود.
۳. توصیف غیر ساختاریافته: یعنی منبع مرتبط در یک جمله یا پاراگراف توصیف شود.

○ نقاط بازیابی مستند

○ شناسه گر

نقش دهندهٔ رابط مربوط که در پیوست K استاندارد آر.دی.ای. ارائه شده است.

نتیجه‌گیری

استاندارد آر.دی.ای. یک استاندارد محتوایی است که برای محیط دیجیتالی طراحی شده است. آر.دی.ای. بر اساس انگلوامریکن ساخته شده و در نتیجه برخی دستورالعمل‌های آن را نیز به کار می‌برد. این استاندارد، بر الگوهای مفهومی کاربرمدار ایفلا یعنی اف.آر.بی.آر. و فراد و نیازهای کاربران آنها تمرکز دارد و مجموعه دستورالعمل‌های آن بر اساس قوانین فهرست‌نویسی بین‌المللی است. استفاده از استاندارد آر.دی.ای. گام بزرگی در جهت ساخت فهرست‌ها و نظام‌های ذخیره و بازیابی پیشرفته‌تر است.

به نظر می‌رسد در چند سال آینده استاندارد آر.دی.ای. جایگزین قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن در کتابخانه‌ها و سایر مراکز اطلاع‌رسانی ایران گردد. در نتیجه، کتابداران باید ساختار جدید استاندارد آر.دی.ای. را بشناسند و با بخش‌های مختلف آن آشنا باشند. یکی از گزینه‌های مهم در شناخت استاندارد آر.دی.ای. این است که کتابداران و فهرست‌نویسان ساختار و ویژگی‌های الگوهای مفهومی اف.آر.بی.آر.، فراد و نیازهای کاربر تعریف شده در آنها و همچنین قوانین فهرست‌نویسی بین‌المللی را بشناسند. طراحان پایگاه‌های اطلاعاتی و نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای نیز باید با الگوهای مفهومی و استاندارد نوین آر.دی.ای. آشنا شوند تا بتوانند نظام‌های خود را بر اساس هدف‌ها و کارکردهای مطرح شده در آنها پیاده‌سازی کنند.

منابع

- ابرامی، هوشنگ (۱۳۷۹). شناختی از دانش شناسی: علوم کتابداری و دانش شناسی. تهران: نشر کتابدار.
- رایین، ریچارد ای. (۱۳۸۳). مبانی علوم کتابداری و اطلاع رسانی. ترجمه مهدی خادمیان. مشهد: کتابخانه رایانه ای.
- فتاحی، رحمت الله (۱۳۷۵). روابط کتابشناختی در فهرست نویسی توصیفی. فصلنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۳۲، ۲۶-۴۴.
- Copeland, Jud H. (2010). RDA and FRBR: A Brave New World in cataloging a guide to understand the fundamental changes in cataloging. *Arkansas libraries*, 67(2).14-19.
 - Dunsire, Gordon (2007). RDA: Benefits and opportunities. Presented at the CIG Standards Forum, (26 Sep).
 - Espley, John (2009). "RDA in an ILS", presentation Conference of FRBR, RDA, MARC and AACR2(ALA).
 - Hitchens, Alison; Symons, Ellen (2009). Preparing cataloger for RDA Training, *Cataloging & Classification Quarterly*, 47(8), 691-707.
 - Hunt, Stuart (2006). "Revising AACR: RDA". Presentation for CILIP/BL Committee on AACR/RDA, (January).
 - JSC (2006). RDA: Resource Description and Access. Available at: www.collectionscanada.ca/jsc/docs/rdapptmay2005.pdf. Accessed (access December 2009).
 - JSC, "RDA: Resource Description and Access Frequently Asked Questions: 1.3 why did the name change to RDA-Resource Description and Access?" <http://www.jsc.org/rdafaq.html> (accessed 4August, 2009).
 - JSC (2008). Introduction. RDA Constituency Review. <http://www.rdaonline.org/constituencyreview/Phase1Chp0> PDF (accessed December).
 - JSC (2008). Identify Manifestation and Item. Consistency Review, http://www.rdaonline.org/consistency_review/chapter_2 (access December 2009).
 - JSC (2008). "Identify Work and Expression". Consistency Review, http://www.rdaonline.org/consistency_review/chapter_2 (access December 2009).
 - JSC (2008). "Introduction", Consistency Review,

http://www.rdaonline.org/consistency_review/chapter0 (access December 2009).

- Hitchens, Alison; Symons, Ellen (2009). Preparing cataloger for RDA Training, *Cataloging & Classification Quarterly*, 47(8), 691-707.
- Hunt, Stuart (2006). "Revising AACR: RDA". Presentation for CILIP/BL Committee on AACR/RDA, (January).
- Kiorgaard, Deirdre (2008a), "Designing metadata for resource discovery" Presented at the ACOC seminar RDA: next generation cataloguing standard, the Powerhouse Museum, Sydney, on Friday 24th October.
- Kiorgaard, Deirdre (2008b), Using RDA with bibliographic and authority record. JSC
- Lyasis Advancing Libraries Together (2009). "changes ahead AACR2, RDA, FRBR" [Online] Available: http://www.lyasis.org/?sc_itemid=%7BB00280F7-0357-4D1A-BED6-AD43C085A65C%7D.
- Oliver, Chris (2009). "Future of Cataloguing: how RDA positions us for the future". Presentation for RDA Workshop(June).
- Oliver, Chris (2007). Changing to RDA. *Feliciter*, 53(7), 250-253. www.cla.ca.
- Rahman, Hamidah bt. HJ. A. (2010). Resource Description and Access (RDA): an introduction to cataloging in the 21st Century. Presentation for Faculty of Information Management UiTM Puncak Perdana Campus.
- Salmon, Marcia (2008). RDA: The Inside Story. *Serials and Electronic Resources Cataloguing Librarian*, York University Libraries For Ontario Library Association Super Conference 2008.
- Tillett, Barbara (2007). "RDA: Resource Description and Access A Cataloging Code for the Future". Presentation for III Encuentro Internacional de Catalogadores(28Nov,Argentina).
- Tillett, Barbara (2007). "Cataloguing Codes and Conceptual Models: RDA and the Influence of FRBR and other IFLA Initiatives". Presentation for Back to the Basics. (Library of Congress, February 1).
- Tillett, Barbara (2005). "FRBR and Cataloging for the Future". *Cataloging & Classification Quarterly*, Vol. 39, No. 3-4, pp. 197 – 205.